

PRZEDMOWA

Prawny status osoby fizycznej, a w szczególności status obywatela, kształtowany jest przez wiele przepisów materialnego prawa administracyjnego. Unormowania te wyznaczają ramy dopuszczalnego działania jednostki w demokratycznym państwie prawnym, określają stosunek osoby fizycznej do władz publicznych oraz wskazują, w jakim trybie i na jakich zasadach osoba ta może od organów państwa domagać się przewidzianych dla niej uprawnień oraz być przymuszana do realizacji obowiązków, jakie względem państwa przewidują przepisy prawa.

Pośród wielu płaszczyzn, na jakich sytuacja prawna osoby fizycznej regulowana jest przepisami materialnego prawa administracyjnego, warto skupić uwagę na tych najbardziej doniosłych. Ustalenie tożsamości osoby fizycznej możliwe jest dzięki zaopatrzeniu jej w dowód osobisty, będący dokumentem urzędowym poświadczającym konstytutywne elementy indywidualizujące osobę fizyczną na tle pozostałych obywateli. Same składniki oznaczenia osoby fizycznej również ustalane są na zasadach określonych przez prawo administracyjne. Przepisy o aktach stanu cywilnego oraz o zmianie imion i nazwisk ustalają reguły, zgodnie z którymi może nastąpić określenie indywidualnych cech osoby.

Organy administracji publicznej ingerują w swobodę poruszania się i wolność wyboru miejsca pobytu osoby fizycznej na terytorium RP. Podstawowymi formami wpływu państwa na wykonywanie tych wolności są wymogi związane z obowiązkiem meldunkowym, którego podstawę stanowi założenie o bieżącej i aktualnej wiedzy organów państwa w zakresie miejsca pobytu obywatela, na wypadek konieczności egzekwowania od niego obowiązków, jakie jest temu państwu winny. Katalog wzajemnych obowiązków, a także uprawnień wiążących osobę fizyczną z państwem, składa się na pojęcie obywatelstwa i stanowi jeden z zasadniczych punktów zainteresowań materialnego prawa administracyjnego. Podobnie brak obywatelstwa polskiego, jako wyznacznik posiadania statusu cudzoziemca, wymaga od ustawodawcy ustalenia minimalnego poziomu ochrony publicznej udzielanej osobom nieposiadającym obywatelstwa polskiego.

Materialne prawo administracyjne ingeruje ponadto w tak doniosłe sfery aktywności życiowej osób fizycznych, jak stan rodzinny oraz zapewnienie osobom wchodzącym w skład rodziny elementarnych środków utrzymania, poprzez pomoc w uzyskaniu zatrudnienia. Sam status rodziny również podlega regulacji o charakterze administracyjnym; zawarcie małżeństwa, jakkolwiek wywiera skutki prywatnoprawne, zawdzięcza swój byt działalności administracji publicznej. Ponadto samo zatrudnienie w ramach niektórych zawodów odbywa się w niezwykle sformalizowanych i zdyscyplinowanych formach. Ustawodawca autorytarnie przesądził, iż niektóre zawody pełnią szczególnie doniosłą dla obywatela funkcję społeczną:

służą bezpieczeństwu obywatela, zachowaniu ładu społecznego i utrzymywaniu praworządności. Dostęp do tego rodzaju zawodów zaufania publicznego podlega rygorom materialnego prawa administracyjnego, a samo ich wykonywanie opiera się na stosunku administracyjnego podporządkowania.

Katalog dozwolonych źródeł czerpania środków utrzymania osób fizycznych nie jest otwarty, a niektóre z ograniczeń wynikają z przepisów prawa administracyjnego. Przykładem regulacji wprowadzających obostrzone zasady korzystania ze środków ofiarowywanych przez inne osoby fizyczne regulują przepisy o zbiórkach publicznych. Osoby fizyczne nie dysponują także otwartym dostępem do wszelkich dóbr konsumpcyjnych i towarów.

W szczególności posiadanie oraz posługiwanie się bronią i materiałami wybuchowymi zostało zarezerwowane wyłącznie dla właściwych organów państwa i może służyć tylko zapewnieniu bezpieczeństwa państwa oraz porządku publicznego.

Wojciech Maciejko

Warszawa, kwiecień 2008 r.